

Bioekonomika je naše velké téma

Ač se to mnohým z nás nezdá, žijeme ve velkém komfortu. Máme téměř vše, co potřebujeme. Domníváme se, že Země je místem nekonečné hojnosti. Ale jak se říká, zdání klame. Nejruznější analýzy ukazují, že stále neumíme efektivně hospodařit, že plýtváme zdroji, prací i časem. A že staré postupy moudrých předků nestačí, že nové technologie a postupy v péči o to, co na zemi vyrostlo a urodilo se, mohou přinést překvapivé výsledky ve snažení lidstva.

Jednou z cest, jak se chovat lépe, je směr bioekonomiky. K němu se již před lety připojili odborníci z Výzkumného ústavu pícninářského a Zemědělského výzkumu v Troubsku. Svou pozornost zesílili v současné době, zapojili se do evropské strategie bioekonomiky. Jako jeden z počínů je brožura, již právě vydali. Jmenuje se prostě: Bioekonomika ve střední Evropě. Informace zde shromážděné jsou však nadmíru zajímavé a poučné. Určeny jsou pro všechny, ať školáky, fandky udržitelnosti, nebo nejšířší veřejnost. Věděli jste třeba, že první džíny na světě byly z konopného vlákna? Nebo... Ale více k tématu RNDr. Jan Nedělník, ředitel obou zmiňovaných společností, inovátor a vizionář v jedné osobě:

Ano, bioekonomika by chtěla naučit v souladu i s principy cirkulární ekonomiky určitému návratu k postupům našich předků, ale chce také hledat nové možnosti. V domácnosti ne úplně připadají v úvahu nové technologie pro úpravu potravin, ať už to je lyofilizace, nebo hluboké zmrazení, či konzervace vysokým tlakem, ale jsou to příklady, jak moderně zvyšovat trvanlivost potravin.

Právě jste vydali brožuru nazvanou Bioekonomika ve střední Evropě. Proč se toto dílo zrodilo, co je jeho cílem?

Produkce biomasy, tedy toho, co vyroste na polích nebo v lesích, stojí velké úsilí zemědělců, lesníků, stojí nemalé energetické a lidské vstupy. Ne vždy tuto biomasu v nejšířším slova smyslu jsme schopni efektivně využít a zpracovat. A to je vlastně cíl bioekonomiky. Hledat nové způsoby, nové technologie i nové mezioborové synergie, jak biomasu efektivněji využít. Slovo bioekonomika je pořád svým způsobem novým pojmem, existuje evropská strategie bioekonomiky, ale v České republice, a nejen u nás, je to stále relativně nový obor. Proto jsme jako výstup jednoho mezinárodního projektu vydali zmiňovanou

RNDr. Jan Nedělník, ředitel Výzkumného ústavu pícninářského a Zemědělského výzkumu v Troubsku

brožuru. Je sestavena z 18 informačních listů. Ty představují bioekonomiku od obecných pojmů až po konkrétní příklady, co si pod tímto pojmem může veřejnost představit. Tato publikace shromáždila informace vzniklé v několika evropských zemích, které jsou partnerem zmiňovaného projektu. Ten projekt se jmenuje BIOECO UP a je realizován v rámci programu Interreg Europe. Publikace je dostupná na našich webových stránkách www.vupt.cz/cz/projekty/circular-bioeconomy-market-uptake-and-policy-support-central-europe. Je k dispozici jak v českém, tak anglickém jazyce.

Ostatně vaše firma bude nyní pracovat na několika mezinárodních projektech, které s tímto tématem úzce souvisejí. Čeho přesně se budou tyto aktivity týkat a jaký výstup pro praktické využití budou mít?

Máte pravdu, kromě již zmíněného projektu jsme partnery dalších projektů v rámci programu Horizon Europe, které najdete na našich webových stránkách pod akronymy RuralBioUp, ShapingBio či BioGovNet. I tyto akronymy naznačují, že základní směřování je spojené s bioekonomikou. Hlavním zaměřením je například rozvíjet edukační materiály jak pro školy, tak obecnou veřejnost. Aby se o bioekonomice stále častěji hovořilo a aby se zvyšovala povědomost o tomto tématu. V projektech se také mapuje současný stav bioekonomiky v partnerských zemích, hledají se nová partnerství mezi různými výzkumnými organizacemi a stakeholdery, zakládají se bioekonomické HUBy. Česká republika má tu výhodu, že může přispět příkladem

dobré praxe. Zemědělský výzkum, spol. s r.o. Troubsko je zakladatelem, koordinátorem prvního bioekonomického HUBu ve střední a východní Evropě s názvem BIOEAST HUB CZ, který byl založen již před čtyřmi lety. Dnes sdružuje více než 40 různých uskupení, vzdělávacích i výzkumných institucí a firem. Doufáme, že jedním z konkrétních výsledků projektů budou studie vedoucí k vytvoření národní strategie bioekonomiky, která by velmi pomohla v komunikaci s evropskými partnery se zemí, kde již takové strategie existují. Takováto myšlenka ale nezbytně vyžaduje součinnost se státní správou a ministerstvy. Velmi si vážím toho, že s námi v neformální ministerské skupině spolupracují kolegové z rezortů zemědělství, průmyslu a obchodu, školství, životního prostředí apod.

Zmiňujete konopí, tolik chválenou i zatracovanou bylinu. Jakou ona hraje roli v bioekonomice? Nakolik je přínosná?

Konopí je dle mého názoru velmi dobrým příkladem komplexního zpracování vyprodukované biomasy. Z konopí najdeme farmakologické výrobky, můžeme se ale také obléci do prádla či obout boty obsahující konopné vlákno. Či si můžeme sáhnout na stěnu domu zatepleného deskami, či dokonce postaveného z tvárnice s přídavkem konopné biomasy. Konopí je příkladem, kdy při zpracování biomasy spolu úzce spolupracují zemědělci a kolegové z textilního či stavebního průmyslu nebo farmakologové. Tady konopí používáme jako jeden z příkladů, jak lze více než v minulosti využít při dobře nastavených technologiích pěstování a sklizně vyprodukovanou biomasu. Takových příkladů bychom u různých druhů zemědělsky pěstovaných plodin našli mnohem více. Konopí se nám ale zdá jako velmi dobrý příklad, který veřejnost zaujme a dobře se na něm principy bioekonomiky vysvětlují.

Brožura se dotýká také konzervace potravin. Naše babičky byly tedy průkopnice udržitelnosti?

Tento rozhovor vzniká v červenci, v době sklizně meruněk či broskví. Vzpomínám si ze svého dětství, jak moji prarodiče i rodiče zavařovali a spotřebovávali vše, co zahrádka dala. Dneska to určitě dělají všichni zahrádkáři podobně, ale osobně přiznávám lenost, raději si kompot koupím v obchodě. Víím, že to ale není úplně odpověď na vaši otázku. Ano, bioekonomika by chtěla naučit v souladu i s principy cirkulární ekonomiky určitému návratu k postupům našich předků, ale chce také hledat nové možnosti. V domácnosti ne úplně připadají v úvahu nové technologie pro úpravu potravin, ať už to je lyo-

filizace, nebo hluboké zmrazení, či konzervace vysokým tlakem, ale jsou to příklady, jak moderně zvyšovat trvanlivost potravin.

Co si představit pod tématem agropotravinářská biokosmetika?

Tady budu v odpovědi trochu opatrnější. Domácí výroba kosmetiky, mýdel či masť je určitě možná, ale museli jsme bedlivě volit slova, ale hlavně uvést ty ingredience, které lze doporučit pro komponování biokosmetiky. V žádném případě to nesmějí být látky, které by, byť i potenciálně, mohly vyvolávat například alergické reakce, být toxické apod. A to je potíž. Výroba domácí kosmetiky je uvedena jako jeden z příkladů, který zpracovali kolegové z Chorvatska, ale k němuž já osobně jsem lehce skeptický.

Tato publikace shromáždila informace vzniklé v několika evropských zemích, které jsou partnerem zmiňovaného projektu. Ten projekt se jmenuje BIOECO UP a je realizován v rámci programu Interreg Europe. Publikace je dostupná na našich webových stránkách www.vupt.cz/cz/projekty/circular-bioeconomy-market-uptake-and-policy-support-central-europe. Je k dispozici jak v českém, tak anglickém jazyce.

Podporu dostává kompostování, do kterého se pouští stále více subjektů, zapojují se městské domácnosti, sady, parky, firmy. Je to návrat ke zdravému selskému rozumu, nebo naléhavá nutnost?

Obojí. Kvalifikované odhady říkají, že 40 % toho, co se v zemědělství a potravinářství vyprodukuje, končí v odpadu. Jsou to obrovské ztráty energetické i ekonomické. Čím více se nám podaří bioodpadu znovu zpracovat, tím lépe. Je dobře, že dneska již k dobré praxi v obcích patří i hnědé popelnice shromažďující bioodpad. A ten, doufám, většinou končí v kompostárně. Kompost, a nutno zdůraznit, kvalitně vyrobený kompost, je výbornou alternativou organické hmoty, kterou vracíme do půdy. Domácí kompostéry či kompostování průmyslové jsou určitě výrobou, která je hodna i podpory z veřejných zdrojů. Dotace do výstavby kvalitních kompostáren se mnohonásobně vrátí. A i o tom je bioekonomika. Budme rozumnými hospodáři v naší krajině, budme ti, kteří se pokusí hospodařit na své zahrádce a nebo na své farmě environmentálně, ale i ekonomicky a sociálně udržitelně.

za odpovědi poděkovala Eva Brixí

